

PAPER DETAILS

TITLE: 23 NISAN MİLLÎ HAKİMİYET VE ÇOCUK BAYRAMI`NIN TARİHÇESİ

AUTHORS: Veysi AKIN

PAGES: 91-96

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114978>

23 NİSAN MİLLÎ HAKİMİYET VE ÇOCUK BAYRAMI'NIN TA

23 APRİL NATIONAL SOVEREİGNTY AND CHILDREN'S FEAST OF HISTOR

Veysi AKIN'

ÖZET

23 Nisan, Türklerin Çocuk Bayramı 'dır. Bu güne değin yapılan kutlamalar göstermiştir ki, bu bayramın ortaya çıkışı ve tarihçesinde yanlışlıklar yapılmaktadır. Aslında, bu günün bayram oluşunda 23 Nisan (1920), Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı kavramlarının ayrı ayrı yeri vardır.

Çocuk Bayramı resmi bayram anlayışının dışında gelişmiştir. İlk defa, 23 Nisan 1927'de Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) 'nin kutlaması ile başlamıştır. Bunun doğuşunda Cemiyete gelir temin etme fikri vardır. 1927-1981 yılları arasında kanunla belirlenmiş bir adı olmaksızın kutlanmıştır. Resmi adı 1981 'de çıkarılan bir kanunla "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olmuştur.

23 Nisan 1979'dan sonra uluslararası bir hüviyet kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi 'nin ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu 'nun çabaları ile 23 Nisan, Dünya çocuklarının günü olma yolundadır.

Anahtar Kelimeler: 23 Nisan, Bayram, Çocuk, Milli, Hakimiyet

ABSTR

23 April, is the feast Türk realise that we have mis in d ay began according to the now. 23 April and Nationa (Ivldren 's Feast have affects (his feast.

23 April Children 's Feast, celebrated by the people, not At first, it was celebrated in The Chidren Protection Soci to support The Children Between 1927-1981, 23 Sovereignty and Children Fe \vithout having a name wick the law.lt 's name w as name National Sovereignty and Ch in 1981.

It has been an International April will be the day of Wor the effects of Turkish Natio Turkish Radio Television Soci

Key words: 23 April, Feast, Sovereignty

"23 Nisan", bugün sadece Türk çocuklarının bayramı olmaktan çıkmış, dünya çocuklarının da önemli bir günü haline gelmiştir. Maalesef, son yıllarda yapılan kutlamalar da göstermektedir ki; "23 Nisan Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı" konusunda eksik bilgilenme bulunduğu gibi, yanlış tarihlendirmeler de yapılmaktadır. Türk siyasî ve demokrasi tarihimizde önemli bir yeri bulunan ve Türk çocuklarının sesini dünya literatürüne kabul ettiren böyle bir gün hakkında bu güne kadar geniş bir araştırma yapılarak, duyurulamamış olması bir eksikliktir¹.

¹ (Yrd. Doç. Dr) PAÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

Bu bayramın tarihçesinin ismindeki "23 Nisan", "Millî Çocuk Bayramı" tabirlerinin açıklanması (1920) Türkiye Büyük Millet Meclisi Ankara'da açıldığı gündür. 23 Nisan'ın Millî bayram olarak Türkiye'nin ilk millî bayramı Kanun,"7Zİ.MM 'nin ilk yeri gününü millî bayramdır" Kanunun muhtevassından da bu kadar Meclis bu ilkeye m kanunda millî hakimiyet Nitekim bu daha sonra alakalandırılacaktır. 1 K kaldırılınca. "1 Kasım". "M

Bayramı olarak kutlanmış ve zamanla 1 Kasım tarihi unutulmuştur. Nitekim 1935'te bayramlar ve tatil günleriyle ilgili kanun değiştirirken "23 Nisan Millî bayramı". "Millî hakimiyet Bayramı" olarak değiştirilmiştir³

"Çocuk Bayramı" ise bu gelişmelerin dışında her hangi bir kanun çıkarılmaksızın Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kummu)(HEC)'nin, 23 Nisan 1927'de bu günü "Çocuk Bayramı" ilan etmesi ile başlatılmıştır. Bu tarihten itibaren bu üç kavram, aynı gün üzerinde birleşecek ve bu konuda bir kanunla belirlenmiş resmi bir isim olmaksızın kutlanmaya başlanacaktır. Nihayet. 1981'de Millî Güvenlik Konseyi "nin Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Hakkındaki Kanun Hükmündeki "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramıdır" Kararı ile resmi bir ada ve statüye kavuşturulmuştur⁴. Bu hukuki izahattan sonra, uluslararası statüye kavuşması yolunda günümüze değin gelişmeleri ve kutlamaları tespitte fayda mülahaza edilir.

23 Nisanın Çocuk Günü ve Çocuk Bayramı oluşunun mantığını ise. Meclisin açılışım müteakip yıllarda yapılan kutlamalardan Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin yetim çocuklarına gelir kaydetme anlayışında aramak lazımdır. Elimizde bu hususu teyid edecek ve çocuk ile 23 Nisan "m ilgisini ortaya koyacak bilgiler mevcuttur. Bu konuda en eski belge, 23 Nisan 1923'e ait Himaye-i Etfal Cemiyeti Pııu'dur. Çıkarılan bu pullar ile 23 Nisan Millî bayram kutlamalarından gelir elde edilmek istenmiştir⁶ Yine. 23 Nisan 1924 günlü Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nde " *Bu gün Yavruların Rozet Bayramıdır'* ibaresi ile halkın HEC ne bol bağış yapmaya çağırılması buna delalet eder. Aynı gazetenin 23 Nisan 1926 nüshasında ise, "23 Nisan Türklerin Çocuk Günüdür" başlığını taşıyan bir yazı bulunmakta ve bu başlık altında Cemiyetin bu günü çocuklar günü olarak ihdas etmesinin isabet olduğu vurgulanarak, kahveci, arabacı ve otomobilci esnafın bu günde elde edecekleri gelirin bir kısmını HEC'ne bağışlayacakları yazmaktadır. Böylece, 23 Nisan ile HEC. ilişkisi ortaya çıkmış oluyordu. Nitekim HEC. 23 Nisan 1927 de aldığı bir karar ile 23 Nisan Çocuk Günü'nü Çocuk Bayramı ilan ederek.

"Millet Meclisimizle millî a teşkile günü olan Millî bay günü olarak tesbii edilmiştir yeni bir tarih yaratıp bir fedakar gazilerin yavruları f ve nihayet alelittlak bütün çocukları namına milletin hissiyatına müracaat ediyor ihtiyar hatta vakti ve hali mini vatandaşlar için yardım başka bir şan ve muvaffa milletimizin, yarın azam göstermekle beraber, çocuk neşeli ve parlak geçirilmesi müzaheret göstereceğinden Cemiyeti, şimdiden arz-ı şün halka duyurmuştur.

Çocuk Bayramı ilk defa 1 programı dahilinde çeşitli Cumhurbaşkanı Mustafa himayelerinde gerçekleştirile taraftan kamuoyuna duyurul gayesini, diğer taraftan da yaşatmayı hedeflemiş bir sırasında Cumhurbaşkanı Hazretleri arabalarından bir ve Cumhurbaşkanlığı Band konser vermesini sağlamış HEC ının Ankara'daki bir bir ve düzenlenen Çocuk Balos çocukları da katılmıştır⁹.

Bir yıl sonraki kutlamalar içi ile HEC Yönetim Kurulu muhtevalı program düzen verilen ilanlar ile halk l şenliklere katılmaya davet e şubeleri kır gezileri ve muh çocukların eğlenmelerim sırasında çeşitli hediyeler Çocuk Alayları'na kalabalık davet edilmiş ve bakımlı Gürbüz Çocuk¹³ yarışma

³ Düstur 3. Tertip, Cilt XVI. s: 1171.

⁴ Kanunlar Dergisi. Cilt CXIV, s: 409.

⁵ Aşken, s: 579.

* "23 Nisan Nasıl Çocuk Bay Toplum.VIII/43 (Temmuz) 19

teşkilî Cumhuriyet'ten nehl

yarışmalardan birinde İsmet (İnönü)Bey'in oğlu Erdal birinci seçilmiştir.

Bu dönemde çocuk politikasının ön plana çıkmasında önemli sebeplerden biri de ülke nüfusunun artırılmak istenmesidir. Gerçi doğum oranları yüksektir. Ancak, çocuk ölüm oranları da çok yüksek seviyede seyretmektedir. Bu ise hızlı nüfus artışını arzulayan ülkelerin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak, Türkiye'de çocuk meselesi gün geçtikçe güncelleşmektedir. Çocuk meselesine karşı artan ilginin bir neticesi olarak da 1929'dan itibaren 23 Nisanlara da ilgi artmıştır. HEC. 1929'da 23-30 Nisan günlerini "Çocuk Haftası" ilan etti. O döneme kadar sadece bir gün yapılan etkinlikler bir hafta boyu sürecek, bayram eskiden olduğu gibi 23 Nisan'da kutlanacaktı¹⁰. O yıl Çocuk Balosu, Ankara Palas'ta Atatürk'ün himayelerinde tertip edildi¹⁶. Aslında Çocuk Haftası ile, çocuk meselesinin geniş kitlelere benimsetilmesi arzu edilmişti. Bütün bu etkinliklere rağmen istenilen noktaya gelinemedi. 1929 yılı kutlamaları, HEC ve Türk Ocağı'nın üzerinde kaldı. Daha sonraki yıllarda kutlamalara ancak bir kaç devlet kumlusu katılacaktı. Bu sebeple Cemiyet Başkam Kırklareli Milletvekili Dr. Fuad Umay Bey. seslerini ülke çapında duyurabilmek için 1932'de TBMM'ne bir teklif sunarak. 20-30 Nisan günlerinde mektup ve telgraflara Himaye-i Etfal Şefkat Pulu yapıştırılmasını istedi. Meclis'in onayı alınarak kanun 14 Nisan 1932'de yürürlüğe girdi¹⁷

1933 te. 23 Nisan Çocuk Bayramı yeni bir aşama ile çocukları gelecekteki mesuliyetlerine hazırlayıcı bir program haline dönüştürüldü. Atatürk, 23 Nisan sabahı çocukları makamında kabul edip, kendi yerinde onlarla sohbet etti. Diğer devlet adamları da Atatürk'ün bu davranışını benimseyerek uygulamaya koydular. Nitekim bu tavır, ileriki yıllarda gelenekselleşecektir. Stadyumlarda beden hareketleri gösterileri yapılmaya başlandı. Yine, ilk defa Milli Eğitim Bakanı Reşid Galip Bey'in kaleme aldığı "Türk'üm-Doğruyum"andı çocuklar tarafından okundu. Bu ant daha sonraki senelerde okulların bayrak törenlerinde söylenmeye başlandı. ^{1x}. 23 Nisan Çocuk Bayramı artık devlet ve milletin ortak malı olmuştu. Kutlamalar ortaklaşa yürütölmekteydi. Ne var ki, 27 Mayıs 1935 tarihinde çıkarılan Millî bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun. 23 Nisan'ı sadece "Millî hakimiyet Bayramı" olarak belirtiyordu¹⁹. Bu kanunla 1 Kasım bayramı

yerine "'Millî hakimiyet Bayramı" olarak değiştirilmiştir. Kutlamaları "Çocuk Bayramı" ilave edildi.

Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle halk, okullar ve diğer devlet kurumları Çocuk Haftası, ilk gününü çocuk bayramı kutlamaya devam ettiler. Bu yıl 23 Nisan Millî hakimiyet Bayramı olarak kutlanılmayan "'23 Nisan Çocuk Bayramı" hazırlanan törenlerle kutlandı. Bu hususta her hangi bir kanun değişikliği 23 Nisanlar, "23 Nisan Millî Hakimiyet Bayramı" haline geldi.

1970'li yıllara gelindiğinde 23 Nisan Çocuk Bayramı kutlanmaya başlanmış ve yaygınlaşmış olmuştur. Bu bakımdan 1978'den itibaren açısından dönüm noktası olarak kutlamalara TRT Kurumu çocuk programlarına önem vererek 1978 boyunca yayınladı. 1978'de 23 Nisan ile Mecliste düzenlenen törenler çocuk katılımı kararıyla Ankara İlkokulları temsilcileri tarafından başlatılan bu uygulama, 1979'da gelen çocukların katılımıyla "TRT Çocuk Parlamentosu" oluşturularak 1979 yıl TRT, törenlere komşu olarak 23 Nisan ederek. Çocuk Bayramını ilk kez TRT kutladı. TRT'nin bu uygulama genişletilerek devam ettirilmeye

23 Nisan Çocuk Bayramı dönüm noktası da 1980 sonrası dönemidir. Konsey, 1981 23 Nisan günlerine dair kanunda yapılmaması kadar İd bir eksikliği gidermek için Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etmiştir²¹. Ertesi yıl kurulan 23 Nisan Nisanda özel gündemle toplantı ve TRT'nin şenliklerine her yıl her dinden, her dilden ve her millettan katılmıştır²³. Ankara'da bir hafta sevgiyle kucaklaştılar, tek bir dilde barışı simgelediler. 23 Nisan'da dünya çocuklarına hediye etmeye bilgililerden de anlaşılabileceği

PAÜ. Eğitim Fak.Derg. 1997. Sayı:3

23 NİSAN DÜNYA ÇOCUK GÜNÜ VE BAYRAMI OLMA YOLUNDA

Çocuk insanların ve insanlığın geleceğidir. Bu vesile ile bütün milletler geleceğine önem vermek mecburiyetindedir. Bu anlayışla olsa gerek, 1924'te Uluslararası Çocuk Hakları Beyannamesi kabul edilmiştir. I. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Cemiyet-i Akvam'ın Cenevre Bildirisi adını taşıyan beş maddelik bu belgesinin altında Mustafa Kemal imzası bulunmaktadır. Bu konudaki ikinci gelişme'de II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletler Cemiyeti'nin 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 25. ve 26 maddeleridir. Aynı yıl, Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği, bu iki maddenin ışığı altında yedi maddelik Cenevre Bildirisi adını taşıyan yeni bir Çocuk Hakları Bildirisi oluşturdular. Bu belge 20 Ekim 1959'da on madde halinde genişletilmiştir. Bu bildirilere paralel olarak uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kurumlar da teşekkül etmiştir. Bunlardan en önemlileri Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği ve 11 Aralık 1946'da BM Genel Kurulu Kararı ile kurulan ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Acil Çocuk Yardımı Fonu anlamına gelen UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund)'dir. Nitekim bu kuruluş II. Dünya Savaşı sonrasında ortada kalan çocuklara sahip çıkacağı gibi, Uluslararası Çocuk Yılı çalışmalarına da kılavuzluk yapacaktır²⁴. Bir süre sonra da 1979 yılı "Uluslararası Çocuk Yılı" ilan edilmiştir.

Türkiye'de 1920'li yıllardan beri Çocuk Günü ve Çocuk Bayramı kutlamaları yapılmasına rağmen, batı ülkelerinde bu şekilde bir gün mevcut değildir. Batı ülkelerinde çocuk hakları konusunda yapılan çalışmaların başını çeken, Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği. 1953'te üyesi bulunan bütün kuruluşlara çağrıda bulunarak, her ülkede yılın belirli bir gününün çocuk günü kabul edilmesini istemiştir. BM Genel Kurulu da 1954'te buna paralel bir karar alarak, bütün ülkelerin kendilerine uygun bir günü, uluslararası çocuk günü olarak kabul etmelerini ve 1956'dan itibaren de bir program dahilinde kutlamalarını istedi. UNICEF o günden itibaren üye kuruluşlarına bunu teşvik edici yayınlar göndermektedir. Bütün bu gayretlere rağmen 1979 Dünya Uluslararası Çocuk Yılı'na kadar fazla bir gelişme olduğu söylenemez. Yalnız Türkiye'de köklü bir gelenek haline gelen "Çocuk Günü", "Çocuk Bayramı" ve "Çocuk Haftası" kutlamaları hariç. Bu da. Atatürk'ün *"Bu bayramı onlara armağan edeceğim. Gözüm arkada kalmayacak"* dediği 23 Nisan günüdür.

1979 Uluslararası Çocuk Yılı'nın gündeme gelmesi ile beraber Dünya Çocuk Bayramı kutlamaları da düşünülmüştür. Türkiye bu konuda da öncülük yapmak istemiş ve 17 Nisan 1978'de Türkiye'nin elli iki yıldan

beri kutladığı 23 Nisan'ın Dünya Çocuk Bayramı olması BM'e önerilmiştir. Ancak batı ülkeleri 2 Ekim, sosyalist ülkeler de 1 Haziranı yeğlediklerini ileri sürmüşlerdir^{2^}. Maalesef, Türkiye'nin geçerli gerekçelere dayandırdığı bu teklif, batı ve sosyalist ülkelerin taassubuna galip gelememiştir. Ancak Türkiye bundan sonra da bu hususta mücadelesini sürdürecektir. Hatta 1979'dan itibaren Türkiye'deki kutlamalar uluslararası düzeye çıkarılarak, bunun uygulamaları da yapılacaktır.

Türkiye'nin bu talepleri UNESCO Türkiye Milli Komitesi Başkanı tarafından 2 Temmuz 1979'da Cenevre'de yapılan Uluslararası Eğitim Bürosu toplantısında yenilenmiştir. Yine , TBMM Başkanlığı, 21 Ağustos 1979 tarihi itibarıyla Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile BM Genel Kurulu'na önemiştir. Bu mesele, Kasım 1979'da Türkiye'nin BM Büyükelçisi vasıtası ile Genel Kurulda da dile getirilecektir. BM Genel Kurulu böyle bir karar kabul etme yolunda her hangi bir çaba sarf etmemiştir. Buna rağmen Türkiye, ilk dönem Çocuk Bayramı kutlamalarında olduğu gibi, bunu resmi bir karar olmaksızın, fiili durumla sonuca ulaştırmış bulunmaktadır. Netice itibarıyla günümüze gelindiğinde. 23 Nisan. BM örgütü ve devletler nezdinde olmasa dahi, dünya hisardan arasında Uluslararası Çocuk Bayramı olarak kabul gönnüş durumdadır.

BİBLİYOGRAFYA

Akın, Veysi, Dr. Fuad Umay ve Hayatı. Atatürk Üniversitesi Sos. Bil. Ens.T.C.Tarihi Anabilim Dalı (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi. Erzurum 1990.

ASLAN, İffet. "Dünyanın İlk Çocuk Bayramı 23 Nisan ve Uluslararası Çocuk Yılı", Belleten XLVI/183(Temmuz) 1982., S. 567-593. Bulvar Gazetesi 23 Nisan 1985. Cumhuriyet. 23 Nisan 1928. Düstur, 3. Tertip Cilt II, XIII, ve XVI. Gürbüz Türk Çocuğu. 20 (Nisan) 1929.S.2021. Kanunlar Dergisi. Cilt CXIV.

KARAKOYUNLU, Yılmaz, "Din ve Siyaset-Bayram Meclisi'nde küfür panayırı" Sabah Gaz.26 Nisan 1997 KOCATÜRK, Utkan. Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-1938.. Ankara 1988. Milliyet Gazetesi, 24 Nisan 1929. Tercüman Gazetesi.24 Nisan 1982. TBMM Zabıt Ceridesi Dönem IV, Cilt VII.

UMAY. Fuad. Seçmenlerimle Basbasa, Ankara 1950. "23 Nisan Nasıl Çocuk Bayramı Oldu?" Tarih ve Toplum, VIII/43(Temmuz) 1987. S.48.